

Idégrundlag for Klimaakademiet

Klimaakademiets vision

”A time between worlds”. Sådan betegner den amerikanske uddannelses tænker Zachary Stein vor tid. På den ene side står vi med et ben i en gammel verden – en verden der var defineret af troen på økonomisk fremgang, individuel frigørelse, globalisering og udbredelse af det vestlige liberale demokrati. På den anden side er vi på vej ind i en ny verden – en verden som på én gang synes fuld af fantastiske fremtidsperspektiver og farlige faldgruber. Vi står midt mellem de to, i en uforudsigelig mellemtid, der føles som balancen på en knivsæg.

Blandt de største af den nye verdens faldgruber er klimakrisen – en krise som paradoksalt nok er en konsekvens af den gamle verdens store succes. I et land som Danmark er det lykkedes at indfri vores forfædres drømme om velfærd og velstand, men det er sket på bekostning af det naturgrundlag, som vi alt for længe har taget for givet. Hver dansker har, som indbygger i et af verdens rigeste lande, påvirket planetens økosystemer mere end de fleste mennesker på denne jord. Det giver os et særligt ansvar for at sikre den bedst mulige overgang til den nye verden.

Heldigvis er opmærksomheden om klimakrisen vokset eksplosivt i de seneste år, og der er opstået et hav af positive initiativer indenfor forskning, politik, kunst, erhvervsliv og civilsamfund. Men hvad der stadig mangler er *overblik* over disse initiativer – et overblik over, hvilke røde tråde der forbinder vor tids strømninger i klimakampen. Klimaakademiets ambition er at hjælpe med at finde disse røde tråde, og integrere dem i en ny helhedsfortælling om, hvordan vi kan skabe en bæredygtig samfundsudvikling.

Klimaakademiets vision er videre at udbrede en sådan helhedsfortælling gennem *dannelse*. Dermed vil vi uddanne en gruppe forandringsagenter, som kan navigere i denne tids oprørte vande og være med til at gennemføre en grøn transformation af vores samfund. En gruppe mennesker som kan videreføre det bedste fra den gamle verden, og tegne konturer af en ny verden, som vi rent faktisk ønsker at leve i.

En ny helhedsfortælling

Vi bruger ordet helhedsfortælling som betegnelse for et ideologisk metanarrativ, som retfærdiggør samfundets indretning og binder dets sociale strukturer sammen i en meningsfuld helhed. Alle samfund har brug for den slags helhedsfortællinger for at sikre sammenhængskraft og folkelig opbakning til den eksisterende samfundsmodel, men det er vores opfattelse, at vi netop nu mangler en overbevisende helhedsfortælling – særligt fordi den nuværende samfundsmodel er i færd med at underminere sig selv gennem forværring af klimakrisen.

Et eksempel på en tidligere helhedsfortælling er fortællingen om udbredelsen af global kapitalisme koblet med den vestlige forståelse af liberalt demokrati, som i 1992 blev udråbt som ”endemålet af menneskehedens ideologiske evolution” af den toneangivende politiske filosof Francis Fukuyama. Vestens store politiske mål efter Murens fald – globalisering, demokratisering, økonomisk vækst og personlig frigørelse – var bundet sammen af en helhedsfortælling, som søgte at give de enkelte mål en større mening. Globaliseringen var motor for økonomisk vækst, økonomisk vækst var med til at frisætte individet, individuel frihed var en forudsætning for reel demokratisk deltagelse, etc. Der var en indre sammenhæng mellem de forskellige politiske mål, formuleret i en mere eller mindre eksplicit helhedsfortælling.

I de seneste år har denne helhedsfortælling mistet sin legitimitet for mange mennesker. Det står nu soleklart, at den hidtidige samfundsudvikling har haft katastrofale konsekvenser for den ikke-menneskelige natur, og at mange af vores bæredygtighedsudfordringer netop er forårsaget af

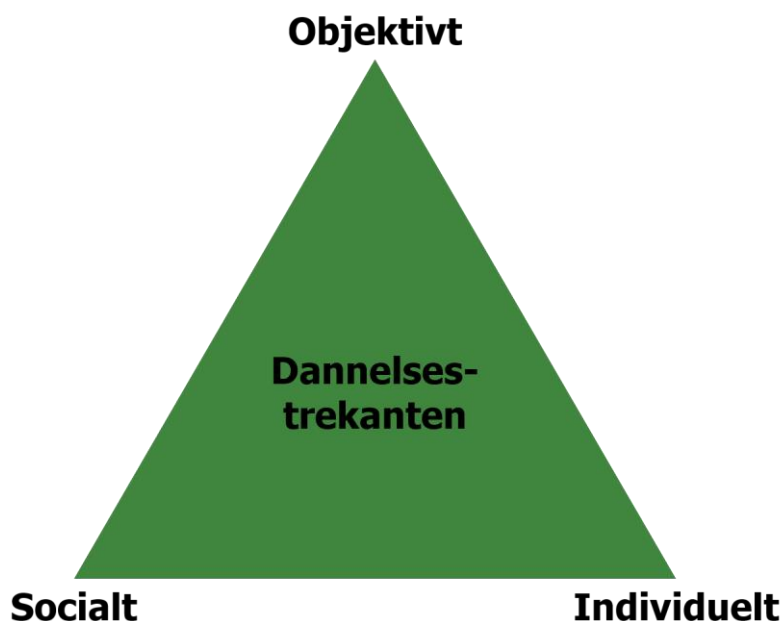
opfyldelsen af de mål, som vi tidligere har efterstræbt. Den globale økonomiske fremgang har forbedret mange menneskers levestandard og individuelle frihed men har samtidig tæret på naturens resurser og medvirket til skabelsen af en global klimakrise.

På Klimaakademiet mener vi, at der er brug for en ny helhedsfortælling – et metanarrativ som kan danne grundlag for en bæredygtig samfundsudvikling. Vi ser ikke klimakrisen som et problem, der kan løses i isolation fra den resterende samfundsudvikling, men som en fordring til at gentænke vores økonomiske og teknologiske systemer, vores sociale normer og strukturer samt vores individuelle moralske forestillinger, tankesæt og handlemønstre.

Alle disse delkomponenter i udviklingen af et bæredygtigt samfund må tænkes sammen i en ny helhedsfortælling – en fortælling om det gode liv og samfund i klimakrisens tidsalder – og det er Klimaakademiets ambition at være med til at udvikle og udbrede en sådan helhedsfortælling. Det gør vi ved at undervise tværfagligt og søge at skabe sammenhæng mellem de mange forskellige dimensioner af bæredygtig samfundsudvikling, som i disse år udvikles af forskere, kunstnere, erhvervsfolk, politikere og borgere.

Dannelsestrekanten

For at skabe sammenhæng i den tværfaglige undervisning på Klimaakademiet har vi udviklet en ny pædagogisk model: Dannelsestrekanten. Målet med denne model er at skabe balance og integration mellem *objektive*, *sociale* og *individuelle* perspektiver på klimaudfordringen.

Det objektive perspektiv fokuserer på videnskab, teknologi og systemer. Her drejer det sig om at få et faktisk overblik over klimakrisen og lære at imødegå mange af de misinformationer som flourer i medier og samfund. Desuden handler det objektive spor om at forstå mulige løsningsveje, herunder potentialet i teknologiske løsninger, og hvordan disse kan integreres i større økonomiske og resurse-mæssige systemforandringer.

Det sociale perspektiv fokuserer på kultur, politik og etik. Her drejer det sig om at forstå, hvilke kulturelle, politiske og økonomiske logikker, der står i vejen for den grønne omstilling og finde

demokratiske veje mod et mere bæredygtigt samfund. Humanistiske, filosofiske og samfundsvidenskabelige metoder tages i brug for at forstå samfundsbærende tanker og handlinger.

Det individuelle perspektiv fokuserer på personlige handlemønstre og mentale modeller. Her drejer det sig om at reflektere over sine egne tankemønstre og moralske forestillinger og finde sin rolle i klimakampen. Desuden klædes akademisterne på til at agere som forandringsagenter i praksis, så de efterfølgende kan påvirke samfundet og de organisationer som de indgår i, på en troværdig og virkningsfuld måde.

Det samlede akademiforløb skal berøre de tre perspektiver i en passende balance. Målet er at opnå en succesfuld integration af hjørnerne i dannelsesrekanten, og undgå at trekanten kommer ”ud af balance”.

Mange af den slags ubalancer kan ses i den nuværende diskurs om klimakrisen. I det følgende vil vi inddеле ubalancerne i tre overordnede kategorier. Kategorierne er karikerede, og de færreste mennesker kan forsimples som det her fremstilles – men vi holder fast i karikaturerne for en pædagogisk klargørelse:

Objektivisme (entydigt fokus på det objektive domæne): Her opfattes klimaudfordringen hovedsageligt som et videnskabeligt, teknologisk og administrativt problem, som kan løses ved at ”gøre tingene smartere”. Herved overses både de moralske og politiske dimensioner af problemet (det sociale domæne) og de dimensioner som har at gøre med det enkelte menneskes mentale modeller og livsførelse (det individuelle domæne). Objektivister er ikke nødvendigvis modstandere af klimahandling. Eksempelvis er mange ”økomodernister” optagede af teknologiske løsninger på klimakrisen.

Individualisme (entydigt fokus på det individuelle domæne): Nogle ”individualister” er meget klimabevidste, men overdrevent optagede af deres personlige livsstil og værdier, ofte ud fra et kriterie om at det skal ”føles godt i maven”. Her glemmes både de objektive kriterier (hvad batter virkelig i klimaregnskabet?) og de sociale aspekter (hvordan flytter vi samfundet politisk?). Der findes også individualister der opfatter det som moralsk formynderi, at de skal ændre livsførelse på grund af klimakrisen, og påberåber sig deres ret til selv at bestemme, hvad der er rigtigt og forkert at gøre.

Kollektivism (entydigt fokus på det sociale domæne): Kollektivister ser hovedsageligt klimakrisen gennem en social linse, og er dermed blinde overfor objektive og individuelle perspektiver. Et eksempel er de reaktionære røster der taler for et fortsat højt kødforbrug, fordi ”det har vi altid haft”. Her ophøjes nutidens eller fortidens kollektive normer som et argument for, hvordan fremtiden skal se ud for at beskytte en social konvention på bekostning af objektive nødvendige klimaløsninger. Kollektivismen kan også findes i visse klimaaktivistiske grupperinger, som mener, at klimakrisens løsning udelukkende kan findes gennem ændringer af sociale strukturer, fordi ”teknologien jo alligevel ikke kan løse noget” eller at ”individuelle handlinger er totalt ligegyldige i det store billede”.

Som det burde stå klart, så har mange objektivister, individualister og kollektivister fat i vigtige pointer, men samtidig er de blinde overfor andre aspekter af klimakrisen. På Klimaakademiet er det målet at udbedre sådanne ubalancer, og sørge for at akademisterne udvikler den nødvendige dømmekraft til at bruge de rette perspektiver i de rette situationer.

Demokratisk dannelse på Klimaakademiet

Desværre må det betragtes som et faktum, at vores samfund indtil videre har været ude af stand til at frembringe de nødvendige svar på klimakrisen, og det får nogle mennesker til at tvivle på vores demokratiske styreform. På den ene side ser man folk, der drømmer om en mere teknokratisk håndfast handlekraft – man ser mod Kina som ikke er ”hæmmet af endeløse diskussioner” og bare ”bygger de atomkraftværker der skal til”. På den anden side ser vi aktivistiske grupper, som mere eller mindre eksplicit udfordrer retsstat og demokratiske principper – i den ekstreme ende findes kræfter, der ikke vil afskrive vold som virkemiddel i klimakampen – også i Danmark.

Klimaakademiet ser det som uomgængeligt, at klimakrisen skal løses indenfor demokratiets rammer. Ikke alene fordi vi tror på, at demokratiet i længden vil frembringe de bedste klimaløsninger, men også fordi demokratiet har en dyb værdi i sig selv. Det grønne dannelsesbegreb som udvikles og udbydes på akademiet skal derfor inkludere demokratisk dannelse som en hjørnesteen.

Demokrati er et bredt begreb, og der flourer i disse tider en række misforståelser om demokratiets natur. I det følgende vil vi specificere modsvar til to af disse for at klargøre, hvad Klimaakademiets syn på demokrati er:

For det første flourer der en misforståelse om, at den demokratiske ret til at have sin egen holdning betyder, at man også har ret til at bestemme sine egne fakta. Selvom denne ”faktasubjektivisme” er åbenlyst forfejlet, så opfatter vi det alligevel som væsentligt at modsige den. Særligt fordi debatten om klimavidenskab i mange år har været plaget af grundløse påstande om, at ”det jo bare er én teori, at der findes global opvarmning”, eller at ”klimavidenskaben faktisk ikke er så sikker endda”. I en tid hvor konspirationsteoriene spreder sig viralt og tilliden til videnskabelig sandhed er udfordret, opfatter vi det som uhyre væsentligt at holde fast i videnskab som erkendelsesform.

For det andet eksisterer der i tiden en idé om, at ”alle moralske positioner er lige gode”, fordi vi i demokratiets navn har ret til vores egen holdning. Selv mennesker der accepterer videnskaben som en kilde til viden mener ofte, at ”holdninger er et spørgsmål om personlig smag, så længe vi accepterer videnskabelige fakta”. Klimaakademiets dannelsesbegreb forfalder ikke til den slags relativisme. Vi betragter det som en moralsk pligt at handle på klimaudfordringen, fordi der er overvældende evidens for, at klimaforandringerne vil skabe enorme lidelser for livet på vores planet. Det betyder dog ikke, at Klimaakademiet skal forfalde til ensidig moraliseren. At klimaudfordringen udstikker en utvetydig moralsk fordring betyder ikke, at klimaudfordringen er vores eneste moralske ansvar, eller at der ikke er svære etiske dilemmaer og nuancer vi skal forholde os til. Hvordan skal vi prioritere mellem fattigdomsbekæmpelse og drivhusgasudledninger? Hvordan sikrer vi væsentlige individuelle friheder, når klimapolitik sætter begrænsninger for vores livsførelse? Hvad er Danmarks moralske forpligtelser i den globale klimakamp? Den slags spørgsmål skal udforskes gennem demokratisk samtale på Klimaakademiet.

Deliberation som samtaleideal på Klimaakademiet

I forlængelse af Klimaakademiets målsætning om demokratisk dannelse vil vi specificere, hvilken *samtaleform* der er vores ideal: deliberation, som kan oversættes til ”rådslagning” eller ”overvejelse”, selvom ingen af de to ord fanger hele essensen af begrebet. For at udfolde begrebet deliberation vil vi her sætte det i forhold til to andre arketyperiske demokratiske samtaleformer: debat og dialog.

Debat er en udbredt samtaleform i det politiske liv. Debattøren søger at fremme sin sag ved at vinde over modstanderen med de mest virksomme argumenter. Målet er altså at forstærke sin egen sag, snarere end at lytte eller lære af modparten, og der er en vinder-/taber-logik indbygget i debatformen.

Dialog er en samtaleform, der sigter mod forståelse af samtalepartnerens holdninger. Her vil samtaleparterne lytte til hinanden, uden at dømme ytringer eller argumenter som ”rigtige” eller ”forkerte”. Parterne forsøger derved at bygge bro over konflikter og forskelligheder, men ikke nødvendigvis at finde frem til fælles løsninger eller læring – det primære mål for dialogen er indbyrdes forståelse.

Deliberation er en samtaleform, der søger at finde frem til konstruktive måder at tilgå et givent problem på. Parterne mødes i en tilstræbt herredømmefri samtale, og forpligter sig på at opretholde visse normer for samtalen, deriblandt at stræbe efter at bruge valide argumenter. Eksempelvis vil man ikke i en deliberativ proces godtage et argument om, at klimaforandringerne ikke findes, med mindre der fremlægges videnskabelige beviser for det. Målet for en deliberativ proces er at *lære* og afveje forskellige tilgange til handlinger eller kriterier for handling. Deliberation kræver ofte en facilitator, der opretholder normerne for samtalen og sørger for, at processen forløber konstruktivt.

Ved at opstille den deliberative samtale som ideal for Klimaakademiet håber vi at kunne undgå de faldgruber, som er knyttet til debat og dialog som samtaleformer.

Debatformens faldgruber er tydelige for enhver som følger moderne politik: Samtalerne bliver reduceret til en form for verbale sportsbegivenheder, hvor de politiske kommentatorer udpeger vindere og tabere. Nuancerede argumenter drukner i patosfyldte, letkøbte budskaber. Muligheder for gensidig forståelse ødelægges, når samtalepartnere italesættes som modstandere, der skal besejres.

Dialogformens faldgruber er mindre tydelige, men ganske virkelige: Samtaler risikerer at degenerere til endeløse rundbordsdiskussioner uden konstruktive løsningsforslag eller læring. Relativistiske tendenser invaderer samtalen, når alle argumenter tilgodeses, selvom de er direkte usande eller uretfærdige. Enkelte deltagere erobrer skjulte lederpositioner i dialogens ”flade” hierarki og underminerer den frie samtale.

Tabel 1: Tilpasset fra *“Deliberation forums: a pathway for public participation”*, Bone, Crockett & Hodge (2006)

Debat	Dialog	Deliberation
Konkurrence	Udveksling	Afvejning
Argumentation	Diskussion	Valg
Fremme en sag	Bygge relationer	Træffe valg
Søge flertal	Søge forståelse	Søge overlap mellem positioner
Overtale	Søge forståelse	Finde fælles fodslag
Forstærk egen position	Ræk over mod den anden	Rammesat for at finde valg
Stram struktur	Løs struktur	Fleksibel struktur
Udtrykke sig	Lytte	Lær
Typisk hurtig	Typisk langsom	Typisk langsom
Vind/tab	Ingen beslutning	Fælles fodslag
Mest brugbar når: der advokeres for en position eller handlingsvej, og det er målet at vinde.	Mest brugbar når: Folk vil tale sammen om noget, uden et ønske om at opnå noget specifikt med samtalen.	Mest brugbar når: der er brug for en beslutning eller et kriterie for de(n) bedste måde at tilgå et problem.

Både debat- og dialogformen har deres meritter, og det er ikke Klimaakademiets mål at udbrede deliberation som den eneste rigtige samtaleform. Men i en demokratiorienteret undervisningskontekst mener vi, at det er væsentligt at styrke deliberation som samtaleideal.

Som sidste punkt i udfoldelsen af deliberationsbegrebet vil vi påpege en vigtig parallel mellem akademiets ”dannelsestrekant” og den forståelse af deliberative processer, som er udviklet af filosofen Jürgen Habermas. Habermas opstiller tre ”validitetskriterier” for talehandlinger i en deliberativ proces – altså tre overordnede kriterier for, at et argument er validt i en demokratisk samtale. Man kan appellere til *sandhed* (hvilket hører hjemme i det objektive domæne), man kan appellere til *normativ rigtighed* (hvilket hører hjemme i det sociale domæne) eller man kan appellere til *oprigtighed* (hvilket hører hjemme i det individuelle eller subjektive domæne).

Domæne	Validitetskrav
Objektiv	Sandhed
Social	Normativ rigtighed
Subjektiv (individuel)	Oprigtighed

Klimavidenskab og faktabaseret verdensforståelse

Klimavidenskaben er næsten uendeligt kompleks, og det er umuligt for noget menneske at kende alle dens kringelkroge i detaljer. Men for en grøn forandringsagent er det nødvendigt at forstå de væsentligste klimavidenskabelige resultater og de potentielle løsningsveje, som kan imødegå den globale opvarmning. Det er Klimaakademiets ambition at give akademisterne en grundlæggende videnskabelig dannelse, både for at sikre at de kan agere på et oplyst grundlag og for at undgå, at de bliver ”fanget på det forkerte ben” i samtaler om klimakrisen.

Klimaakademiets tilgang til videnskabelig dannelse er blandt andet inspireret af den svenske professor Hans Roslings begreb *Factfulness*. Rosling har påvist, at de fleste mennesker har dybt fejlagtige opfattelser af, hvordan verden udvikler sig. Gennem en årrække indsamlede han svar på spørgsmål som det følgende:

Der er 2 milliarder børn mellem 0 og 15 år i verden i dag. Hvor mange børn vil der være i år 2100, ifølge FN?

A: 4 milliarder

B: 3 milliarder

C: 2 milliarder

Det rigtige svar på dette spørgsmål er, som en overraskelse for mange, svarmulighed C. Antallet af børn i verden er toppet, og vil sandsynligvis ikke stige mere. Verdens befolkning vil fortsat stige på grund af et voksende antal ældre mennesker, men hele jordens befolkning vil toppe omkring 11 milliarder. Den slags viden er uundværlig for en grøn forandringsagent. Mange mennesker tror fejlagtigt, at fremtidens største udfordring i klimakampen vil blive at undgå overbefolkning, men det er ganske enkelt ikke

korrekt. Det er et langt større problem at gennemsnitspersonens forbrug, og derfra resulterende resurseforbrug og forurening, vil stige dramatisk.

Hvis læseren svarede forkert på spørgsmålet er hun ikke alene. Faktisk viste Hans Roslings undersøgelse, at gennemsnitspersonen svarede mindre korrekt end en chimpanse! På Klimaakademiet skal akademisterne tilegne sig forståelsværktøjer, som kan modvirke den slags misinformationer, og sikre et faktabaseret fundament for deres videre arbejde som grønne forandringsagenter.

Et af de væsentligste værktøjer er at tilegne sig en sans for *skala*. Klimakrisen er et globalt fænomen, og mange har derfor svært ved at forholde sig til de tal og størrelsesordener som beskriver problemet. Overholder Danmark sine forpligtelser ift. Parisaftalen ved at mindske sin årlige udledning af CO₂ med en million ton? Kan vi mindske Københavns drivhusgasudledninger markant ved at kaste os ind i et projekt om lokalproduceret mad? Kan jeg reducere mit klimaaftryk anseeligt ved at stoppe med at købe plasticposer?

Det kræver en forståelse for skala at kunne svare på den slags spørgsmål.¹ Det kræver eksempelvis, at man intuitivt forstår forskellen på en million og en milliard, at man har et overblik over andelen af drivhusgasudledninger fordelt på sektorer og at man kan relatere individuelle, nationale og globale størrelsesordener til hinanden. Den slags skalaforståelse er en central del af Klimaakademiets pensum, for at sikre at de uddannede forandringsagenter har kompetencer til at vurdere den reelle effektivitet af forskellige klimainitiativer.

At finde sin egen vej som forandringsagent

En fællesnævner for deltagerne på Klimaakademiet vil sandsynligvis være et stort engagement i klimaspørgsmålet. Til gengæld forventer vi, at deltagergruppen vil være præget af stor diversitet på andre områder: Nogen vil være drevet af en nysgerrighed omkring klimavidenskab, andre af et ønske om at udforske klimakrisen som et kulturelt og politisk fænomen. Nogen vil være motiverede af en drøm om at skabe aktivistiske fællesskaber, andre af en ambition om at præge deres karriere i en grønnere retning.

På Klimaakademiet ser vi sådanne forskelligheder i personligheder og motivationer som en styrke, og vi ønsker at understøtte, at den enkelte akademist finder *sin* måde at være forandringsagent på i stedet for at udbrede ét ideal til alle. I undervisningen vil vi skabe plads til værdirefleksioner, og give mulighed for, at man som deltager kan skrive sin egen historie om, hvilken type forandringsagent man ønsker at blive. Som inspiration viser Figur 1 fire idealiserede typer af forandringsagenter, som er opdelt i en matrix med to akser:

Den vandrette akse udspændes mellem ”neutral indstilling” og ”personlig involvering”. Pointen er her, at man som forandringsagent kan være mere eller mindre ”investeret” i den sag, man forsøger at skabe forandring omkring. Har man en klar holdning til sin sag (som fx en klimaaktivist) eller ser man sagen mere neutralt (som fx en klimaforsker)?

Den lodrette akse udspændes mellem ”konkrete løsninger” og ”åbne processer”. Dette spændingsfelt illustrerer, at nogle forandringsagenter søger at implementere konkrete løsninger (som fx en ingeniør, der hjælper med at sætte solceller op), hvor andre søger at påvirke mere åbne processer (som fx en underviser, der søger at skabe opmærksomhed om klimaproblematikken som et generelt problemfelt).

¹ Svaret på alle disse tre spørgsmål er *nej*.

Med de to akser kan matricen opdeles i fire idealiserede typer af forandringsagenter:

Mediatoren fokuserer på at facilitere deliberative og læringsorienterede processer centreret omkring et problemfelt. Han suspenderer sine egne holdninger, og søger i stedet at styrke andre menneskers udforskning af problemfeltet.

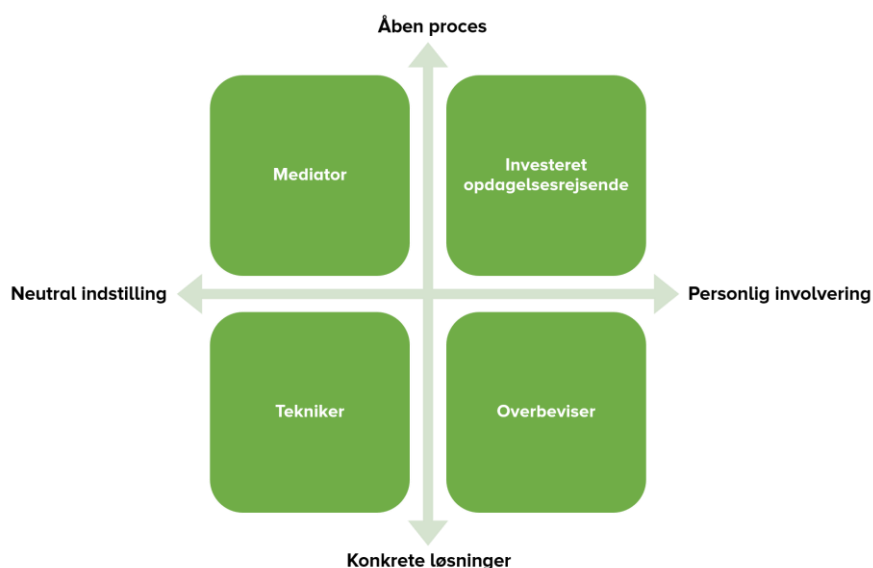
Den investerede opdagelsesrejsende fokuserer på at udforske et problemfelt, uden at være låst fast på konkrete løsningsforslag. Hun har dog en klar holdning til problemfeltet, og forholder sig ikke neutralt til, hvilken overordnet retning forandringen bør gå i.

Teknikeren fokuserer på at implementere konkrete løsninger, og facilitere at andre får kompetencer til at gøre det samme. Her er værdispørgsmål og abstrakte målsætninger ikke i højsædet.

Overbeviseren fokuserer på at mobilisere mennesker til at støtte konkrete løsningsmodeller, fx politisk eller i andre typer bevægelser.

Målet på Klimaakademiet er ikke, at den enkelte deltager skal låse sig fast på én af disse fire roller. Reelt agerer mange forandringsagenter som to eller flere af typerne, alt efter situationen. I én kontekst påtager man sig måske rollen som tekniker, i en anden er man mere orienteret mod overbeviserrollen. De fire typer introduceres her for at nuancere opfattelsen af forandringsagenters praksis, og gøre det muligt for akademisterne at reflektere over de roller, som de påtager sig.

Den slags refleksioner er vigtige, for rollen som forandringsagent er uhyre kompleks. Hvad der kan være effektive virkemidler til at skabe forandring i én situation, kan være håbløse i en anden. Det kræver praktisk dømmekraft og konkrete værktøjer at agere konstruktivt i sådanne forskellige kontekster, og det er Klimaakademiets ambition at tilvejebringe disse kompetencer. Det betyder, at Klimaakademiets dannelsesbegreb ikke kun er teoretisk, men også rummer en praksisdimension – fx vil der indgå rollespil og praktiske forandringsøvelser i undervisningen.

Figur 1: Inddeling af forandringsagenter i fire idealiserede typer, som er observeret ved empiriske studier af forandringsagenters praksis. Den enkelte forandringsagent bevæger sig ofte mellem de forskellige typer alt efter kontekst. Oversat og tilpasset fra "An exploration of sustainability change agents as facilitators of nonformal learning: mapping a moving and intertwined landscape." Poeck, Læssøe & Block (2017)